

Majoriteten vår nummer 1921

Socialdemokratiska Kvinnoförbundet
tidning
5 25 ÖRE

Hur skola vi rösta?

Då vi kvinnor nu i dessa dagar gå att för första gången uppfylla vår politiska medborgareplik, så veta vi att ett stort ansvar vilar på oss. Många politiska krafter äro i rörelse för att fånga vårt intresse och få oss att rösta med dem.

Kvinnor, inom alla arbetsområden bland småfolkets leder! Var tänker ni lägga Eder röst på valdagen? Tänker ni låta skrämman Eder av allt tal från de moderata kvinnorna och männen, som nu genomresa våra bygder för att värva röster och därvid målar socialdemokratins mäns och kvinnors arbete med svarta färger? Tänker ni tro på dem, som in i det sista bekämpade kvinnornas rösträttsfråga? Tänker ni rösta på dem, som alltid stått emot småfolkets intressen och alltid bekämpat reformer till arbetareklassens bästa? Tänker ni rösta med dem, som giva med ena handen och taga igen med den andra?

Nej och åter nej!

Arbetets kvinnor känna förvisso ansvaret och vilja ej stå emot sina egna intressen.

Ingen av oss önskar högre skatter, dyrare mat, kläder och husrum samtidigt med lönernas reducering.

Ingen av oss önskar åter få infört längre arbetsdag vid fabrikerna och verkstäderna.

Ingen av oss önskar få rösträtten så kringskuren att den faktiskt kommer att gälla endast för dem, som ej förlora sin inkomst genom arbetslöshet, sjukdom o. d.

Genom att

Rösta med Arbetarepartiet kunna vi försvara vår ställning och tillbakaslå högerens paroller om förstärkning av militarismen, klasslagsstiftning, industri och brödtullar, som fördyra levnadsomkostnaderna, indirekta skatter, som drabbar småfolket hårdast och deras motstånd mot sociala reformer, sådana som arbetslöshetsförsäkring, bostadsfrågans lösning m. fl. och förfuskande av alla under sista åren vunna rättigheter.

Kom ihåg detta arbetets kvinnor!

Hur mycket av våra hems bestånd, dess vara eller icke vara, ligger ej i riksdagens beslut. Tänk på den stora arbetslöshet som nu råder i landet.

Tänk på alla mödrar, som ofta hastigt lämnas ensamma som familjeförsörjare.

Hemmens, barnens och mödrarnas ställning kunde göras drägligare genom beslut av riksdagen om införande av *arbetslöshetsförsäkring, änke- och barnpensionering*.

Genom att

Rösta med Arbetarepartiet kunna vi få dessa reformer genomförda.

Mödrar! För Eder gäller att även bevaka barnens och ungdomens rätt. Våra skolreformer få ej förfuskas utan än mer utformas till att giva våra barn den bästa möjliga uppfostran. Barn- och ungdomsårens grundläggande utbildningstid får ej förslösas på oväsentligheter. Den måste tillvaratagas för att giva ungdomen möjligheter att förbereda sig till sitt livsförvärv och till utveckling av sina färdigheter, så att de bliva dugliga medborgare, som kunna göra goda insatser i samhällsutvecklingen.

Mödrar! Det kaos, som f. n. råder inom samhällena, torde väl visa Eder kapitalisternas oförmåga att vara styrande herrar. Ingen av Eder vill väl medvetet lämna i arv till barnen dessa otrygga samhällsförhållanden, där krig och nöd råder ena dagen och avlöses med s. k. fred och nöd den andra. Och med sina kastningar av hög- och lågkonjunkturer, som ena dagen giver arbetarna arbete för att andra dagen kasta ut dem i arbetslöshetens förbannelse.

Nej, detta vill icke arbetets kvinnor! Och det behöva de ej heller om de sluta sig till socialdemokratin. Ty den vill arbeta fram ett samhälle med en hög och rättvis samhällssyn, med god samfundsanda, ekonomisk trygghet och kulturell lyftning. Och med vår röstsedel kunna vi medverka därtill om vi rösta med det

Socialdemokratiska Arbetarepartiet.

Många fler frågor, som äro av stor betydelse för oss kvinnor som hustrur, mödrar, industriarbeterskor och självförsörjande kvinnor, vore att framhålla. Men vi stanna vid och uppmana Eder:

Därför skall du rösta med oss!

Av Disa Västberg.

”Det ligger år framför oss, som äro fyllda med allvarliga uppgifter, som kräves att lösas för mänsklighetens skull. Hurudan denna framtid kommer att bli bestämmes till stor del av färdigheten och idealiteten hos våra dagars gossar och flickor, unga män och unga kvinnor. De måste ha starka kroppar, klara hjärnor och höga ideal.”

Detta säger Frances Stoddard med tanke på rusdryckerna och förbudet, men, männe vi icke kunna säga detsamma om vårt politiska arbete? Ungdomen är framtidens kämpar. De som taga emot och arbeta sig vidare framåt. Hur en stor del av detta vårt framtidsmaterial ser ut vill man icke tänka på. Men kanske det är med dem, som med stygga barn, de bli icke bättre av ris och snäsor i oändlighet. Vi få lov att arbeta vidare, vi få tro på de ungas vilja att någon gång längta efter ljuset, att känna behovet av ett ideellt arbete, att sträva efter verkliga livsvärden. Vår starka tro på det livsdugliga hos dem skall hjälpa de bästa och dugligaste att få mod att bryta med det gamla och träda fram i arbetet. Jag tänker då mest på de unga kvinnorna, och på det ökade ansvaret i samhället.

Nu i år stå kvinnorna inför sitt stora prov. Och vi förstå, att för dem, som aldrig läst om rösträtt, än mindre tänkt en tanke på samhällsplikter och medborgaransvar, för dem är allt detta kaos. Rösta — vad tjänar det till? Vad och vem ska man rösta på? Detta är inte alls ovanliga uttryck. Och partierna hjälpa till att göra kaos större, då de var på sitt sätt fria till kvinnorna. Även högern, som alltid motarbetat oss, fjäskar nu för och säger sig tro på kvinnorna — att vi skola rösta med dem = med reaktionen. Vi kvinnor förstå dock icke fullt ut, hur rätt Gustaf Möller har, då han säger:

”Det parti, som kan få sina kvinnor att gå fram till val, kommer att segra!”

Men vi förstå, att vi måste lära varje arbetarkvinna fatta riktigheten därav, och vi äro överens om, att varje arbetarkvinna, som icke röstar med arbetarpartiet, icke fullt satt sig in i vad

reaktionen bär i sitt sköte. Låtom oss tänka efter!

Om vi bo i stad, på landsbygden eller en industriort, så veta vi tillräckligt vad arbetslöshet är. Men denna olycka är icke nog för högern. Den måste häna och smäda som påbröd. Om vi läst högerns valprogram, så står där att högern alltid hellre vill bereda arbete än lämna arbetslöshetsunderstöd. Men vi fråga, och med rätta: Varför leva vi då, just nu, i ett sådant förtvivalat arbetslöshetstillstånd? Högern vill ej lämna anständig arbetslöshetshjälp, och den kan ej bereda arbete. Högerns system är bankrutt. Men måste ej kvinnorna då vilja ett nytt?

Om vi vilja se ett rusdrycksförbud genomfört, måste icke vi kvinnor då, med all den hänförelse vi mäktat framskapa, påverka våra bekanta att rösta på de kandidater, som vi veta vilja förbereda detsammans genomförande? Om vi icke vilja få vårt förut tillräckligt dyra bröd ännu dyrare, måste vi icke då slå vakt kring det parti, som vill hindra höger och bondeförbundare att införa tullar, som komma att ytterligare skattlägga mat och kläder och hindra arbetarklassen att ekonomiskt höja sig? Och om vi vilja skapa ett framtidssläkte med större vyer, med rikare möjligheter till utveckling, men mindre risker till liv och hälsa, måste vi icke då hindra att 8-timmarsdagen skall tagas bort? Om vi vilja fred och bevara våra gossar från militarismens elände och krigets vansinne, huru kunna vi motarbeta socialdemokratien och arbetarrörelsen? Hur skola vi undgå att besvara dessa frågor!

Om vi vilja — och vilken mor vill icke det — att våra barn skola få den allra bästa uppfostran, måste vi icke då delta i arbetet därför? Måste vi icke se till, att just de timmar, då barnen undervisas, bli av värde, att det icke i vår tid, med de alltmer växande kraven även på det religiösa området, barnen fullstoppas med det surrogat för verklig religion katekesen ändå är. Jag tror, att kvinnorna kunna våga begära

detta utan att bli missförstådda, och utan att bliva beskyllda för religionsfrihet av herrar och damer, som ha Mammon till gud. Ty vet, de flesta kvinnor äro i sitt innersta hjärta religiösa. Varje kvinna, som är mor, har sett en flik av himlen öppnas, och var gång vi över barnets vagga med bävande, kärleksfull längtan skåda framtiden för vårt barn, forma sig våra läppar till bön. Hava vi då icke rätt att fordra en reformering även på detta ömtåliga område? Och måste vi icke vara med i reformarbetet?

Kan det växa rosor och ljuvliga blomster i en mörk, stenlagd bakgård? Kunna vi begära, att människoplantor, utsatta för all möjlig andlig och materiell pestsmitta, skola bli vuxna, viljestarka och intelligenta unga gossar och flickor, med klara hjärnor och höga ideal? Ha icke vi kvinnor ett tungt ansvar, då det gäller barnen och ungdomen? Men också att taga reda på partiernas arbete för denna ungdom. Ha vi icke en skyldighet att hjälpa de unga kvinnorna till rätta, de som ännu äro famlande? Måste vi icke även orientera dem i de olika partiernas program, och vilken hållning de intaga till de mindre bemedlades möjligheter, till andlig och materiell utveckling? Ha vi icke tillräckligt med litteratur att sticka i händerna på dem? Ha vi icke dagligen tillfälle att hos någon eller några kvinnor endast genom vårt personliga inflytande möjlighet väcka en längtan efter en varaktigare lycka, och en rikare njutning än den dansbana, som lockar vår ungdom, våra gossar och flickor? Måste vi icke alla på vårt sätt, på det som passar oss bäst, agitera för vårt parti, för våra medsystrars väckelse och skolning? Jovisst måste vi — om vi bara förstode det!

Alla socialistiskt organiserade kvinnor böra bli valkommitterade, bli aktiva medarbetare i valkampen, alla mödrar och döttrar ur småbrukar- och arbetarhemmen gå till val, och de böra rösta med det socialdemokratiska partiet!

Studera det *Socialdemokratiska Arbetarepartiets program* och dess *skrifter!* Tag reda på vad det verkat för höjandet av arbetareklassens, lantarbetarnas och allt småfolkets ställning i samhället!

Skola vi behålla denna ställning och förbättra densamma eller skola vi sjunka ned till proletärt nödtillstånd? Det beror på oss själva inom dessa samhällsgrupper. Och nu i särskilt hög grad på oss kvinnor. Vi utgöra det stora flertalet. Vår röst är dyrbar, den har samma värde som den rikaste och mäktigaste man. Stort är därför ansvaret som vilar på oss. Våra röster betyda i ena fallet, om vi rösta med reaktionen, fortsatta lidanden och försakelser för det arbetande folket, och i det andra fallet, om vi sluta oss till socialdemokratien och röstar med arbetarepartiet, fattigdomens avskaffande.

Må därför ingen arbetarkvinna sitta hemma på valdagen utan upp och rösta med

Arbetarepartiet!

Sv. Soc.-dem. Kvinnoförbund.

Om samhällets barnavård.

Några nödiga reformer.

Av Anna Lindhagen.

Hemmet.

Jag vill icke här trötta med några allmänna reflexioner över vad ett gott hem är, ty alla veta vi så väl vad som menas därmed, men jag vill endast påminna om *en* av livsbetingelserna för att ett verkligt hemliv skall kunna uppstå. Det kan ej upprepas för ofta, att *en av de viktigaste betingelserna för hemlivet är en ordentlig bostad*. Icke bara fuktfri, varm och solig utan också tillräckligt stor. Jag tror att det är en synnerligen sjuk punkt i vårt samhällsliv, att vi icke kunnat lösa den frågan och att den på de sista åren syntts svårlöstare än någonsin.

För att barn riktigt skola trivas hemma behövs det utrymme för dem: ordentliga och tillräckligt stora sovplatser för natten, plats om dagen för arbete, läxläsning och plats för lek. Ja, t. o. m. ett hörn, som barnet kan kalla sitt eget, en åstundan, som helt naturligt växer till med åren, en pretention på livet, som man så litet bör förarga sig över att man i stället bör förstå att just ett barn med behov av en egen liten plats för lek eller läxor, är ett barn, som alldeles särskilt behöver vår uppmärksamhet och vår omvårdnad.

Det är ju gott och väl att när det bygges nytt på landet och i egnahems-samhällen, och när kommunerna eller arbetsgivarna bygga själva, så tar man till det enda rummet och köket någorlunda stort. Men man kan icke låta bli att känna en viss avundsamhet mot förhållandena i England, där det visserligen liksom hos oss råder bostadsbrist, men där man icke slår av på sina pretentioner på en värdig familjebostad; när man där bygger nytt så nöjer man sig icke med mindre än ett dagligrum, ett rengöringsrum, oftast två sovrum, ehuru små. Jag tror att även hos oss börjar man att längta efter det speciella sovrummet. Detta slog mig helt nyligen, då jag vid en inspektion hos en arbetarefamilj i ett nybyggt industrisamhälle uttalade min glädje över att arbetsgivaren tagit till ett så stort rum och kök. Ja, det är nog rymligt och bra, svarade man, men det hade varit bättre om man delat upp det, så att det också blivit ett sovrum. I ett rum vill man koka och äta, det andra vill man ha städat. Att sova i köket är icke trevligt och bädda vi i vårt rum så ha vi intet bättre rum mera.

Inga gemensamma ansträngningar böra, synes det mig, underlåtas från såväl medborgarnas som samhällets sida för att skaffa varje familj det minimum av utrymme, utan vilket ett kulturellt liv blir nära nog en omöjlighet. Men har man väl kommit därtill att få

sina två rum och kök, så är det också ens plikt, ej minst för barnens skull, att använda detta minimumutrymme och icke låta, såsom man ofta nu gör på landet, det städade rummet stå obegagnat, avstängt och dött och endast upplåtas för ett och annat kafferep. Det fina rummet kan i stället vara mindre städat, men i stället hava plats för barnens läxor och lek och, när detta är undanstökat, vara familjens gemensamma samlingsrum.

Allt för upprörande långt från idealet äro våra stora nybyggda hyreskasärner i alla våra städer. På vissa håll, och jag tror icke minst från arbetarehåll, är man ganska förnöjd över att de gammaldags lågbyggda städerna försvunnit eller hålla på att försvinna, där lägenheternas utrymme, tillgång till sol och gårdsförhållanden, må vara med sina bristfälligheter, dock voro hyreskasärnerna betydligt överlägsna. Fem-å sexvåningshus tätt intill varandra, inrymmande även oftast gårdshus av samma dimensioner, och omfattande ett otal av smålägenheter med hundratals barn i varje hus, det är det onaturliga och okulturella tillstånd, som de sista tjugutalen år förskaffat oss, just de år av vilka vi hoppats och fordrat framsteg, men av vilka vi fått raka motsatsen. Även om gårdarna göras stora och planterade är det fullkomligt oriktigt att sammanföra en sådan massa barn som sker å våra hyreskasärners gårdar och trappuppgångar. Lägenheternas ytinhåll strida icke mot byggnadsstadgan, men väl mot social moral: ett ganska litet kök och ett medelstort rum och i bästa fall ett ganska begränsat tamburutrymme och möjligtvis en garderob, detta är allt vad en genomsnittsarbetarefamilj med barn i olika åldrar har att nöja sig med. Hur beundransvärd är icke den husmoder, som kan hålla ett sådant trångt hem i ordning! Hur bittert måste det icke kännas att oaktat alla ansträngningar det omöjligt kan bli plats över för att barnen skola känna sig ha andrum. Vilken oro för att det ej skall lyckas henne med all sin moderliga omsorg att konkurrera med gatan och biograferna. Hur en så samvetsgrann mor än strävar, så känner hon att hon har för litet att bjuda sina barn.

Den trångbodda har dock bostad, invänder någon, men tänk på den, som ingen har. Ja, låt oss för all del tänka både på den trångbodda och den bostadslösa, men dock icke glömma omsorgen om den förra för den senare.

Den bostadslösa — en särskilt stor kategori av mödrar måste vi särskilt ihågkomma när vi tänker på den bo-

stadslösa. Det är den ensamma, självförsörjande modern. Änkan, som måste hyra ut och ta inneboende och förstöra sitt hemliv, förstöra trevnaden för sina barn bara för att hon icke har råd att ens ha det fattiga rummet och köket för sig och de sina. Det är den ogifta modern, som icke kan få tak över huvudet, för vilken det icke kan uppdrivas ett enda litet enkelrum. Hur många fler mödrar än nu är förhållandet skulle då icke hava barnet hos sig i stället för att lämna det till främmande, om en egen bostad vore överkomlig. Det är visserligen sant att det finnes ett flertal ogifta mödrar, som verka ansvarslösa, men hur förslöande för deras rättsuppfattning måste icke just detta förhållande verka, att bostad på det hela taget icke finns att uppdriva. I de flesta fall måste de ju lämna bort barnet. De vänja sig att på annat håll söka förströ sig, att göra nya bekantskaper, barnet blir glömt och de skaka av sig ansvaret. Och de andra, de av naturen älskande mödrarna, hur mycken självövervin-nelse, hur mycket lidande kostar det dem icke att se andra vårda deras barn, att se hur dag efter dag barnets tillgivenhet vänder sig till en annan kvinna, hur modern blir det främmande, ja, kanske till och med antipatisk. Ett barn vill ha *en* mor icke två, det är ju en ganska naturlig instinkt. Modern får därför oftast vika för fostermodern. Är icke detta grymt? Och dock känna vi oss ganska nöjda och socialt verksamma om vi bara kunna skaffa barn ett gott fosterhem. När modern har tröstat sig med en ny man och ett nytt barn, så komma vi med moralpredikningar och upprepa samma historia och nu därtill i moralens namn taga vi kanske barnet ifrån modern och modern ifrån barnet.

Möjligheterna för ensamstående mödrar, vare sig det nu är änkorna eller de ogifta, att kunna bereda sina barn ett hem, äro emellertid icke endast beroende på om en bostad finns att få, utan även av pengar att betala den med. Kvinnornas arbetsförtjänst är oftast för ringa att ensamt förslå både till bostad, mat och kläder. Den nya lagen av 1917, enligt vilken mödrarna få hjälp av samhället att bevaka det utom äktenskapet födda barnets rätt, och således även få möjligheter att utfå något ekonomiskt understöd av barnafadern, var ett framsteg. Men som vi veta, och som ju även förespåddes, skulle avtalet i många fall blott bliva ett avtal på papperet. Vad änkorna angår, så har deras rätt blivit alldeles försuten genom döden, som berövat dem mannens stöd för barnens under-

håll och fostran. För undertecknad liksom för många har det därför länge stått som en nödvändighet att vi fingo en lag, som tillförsäkrade såväl änkor, fränskilda och övergivna hustrur som ogifta mödrar ett visst underhåll, oberoende av fattigvård och för de senare kategorierna oberoende av om mannens bidrag inflöte eller ej. Från socialdemokratiskt kvinnohåll och från landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt ha framställningar gjorts dels till riksdagsmän, att i riksdagen framföra frågan, dels till den under många år arbetande fattigvårdslagstiftningskommittén. Det är med mycket stor glädje, som man kan konstatera, att denna rörelse för barnens och mödrarnas rätt nått ett resultat i det förslag, som nu föreligger till lag om den offentliga barnvården. 81:sta paragrafen i denna lag lyder nämligen sålunda: "Är moder i behov av understöd för utom äktenskap fött barn under 16 år, vilket hon har i sin vård, och föreligger ej anledning att barnet bör av barnvårdsnämnden omhändertagas för vård eller skyddsuppfostran, skall nämnden lämna modern det bidrag, som kräves för att hon må kunna giva barnet erforderlig vård. — Därest modern bereder barnet vård hos annan skall ock bidrag lämnas henne." Om denna lag antages av riksdagen blir verkligen svensk lag så förnuftig att den utgår ifrån, att såsom regel modern själv skall hava bidraget till barnet.

Denna rättighet åtföljes dock av vissa inskränkningar, som förefalla riktiga. Understödet tillfaller icke modern om hon lever tillsammans med barnets fader eller med annan man, med vilken hon har barn, eller om hon ingått äktenskap och mannen är underhållsskyldig till barnet.

Beloppets storlek är icke fastställt i lagen för barn över två år, men för barn under denna ålder kan det sägas vara fastställt såtillvida att lagen stadgar, att bidrag ej må bestämmas utgå med lägre belopp än som motsvarar vad domstol i orten fastställt som underhållsbidrag av fader. Om hela lagen gäller, att lag samma vare för övergiven hustru eller fränskild hustru.

I en särskild paragraf 83 stadgas: Är änka i behov av understöd för barn under 16 år, vilket hon har i sin vård eller bereder vård hos andra och föreligger ej anledning, att barnet bör av barnvårdsnämnden omhändertagas, skall nämnden lämna henne bidrag som i 81:sta paragrafen stadgas.

Är det icke ljuvligt att äntligen ha fått se i tryck ett förslag till svensk lag, där man kommer ihåg att även änkor kunna ha rätt att fordra hjälp i sin försörjningsplikt.

Att tillse att dessa nya lagförslag för barnens rätt icke tillåtas bli förfuskade utan om möjligt förbättrade är vår blivande riksdags skyldighet. Lagförslaget är tillkommet under påverkan av framstegsvänligt inflytande. Det vill till

att verka för att vår nya riksdag ej måtte få en reaktionär majoritet. Underligt nog kan det finnas folk så konservativa att de anse, att även de naturligaste åtgärder för att skydda barnens rätt till det egna hemmet är en samhällsvådlig åtgärd. Det gäller därför att slå vakt om den verkliga samhällsnyttan mot reaktionen.

Skolan.

Vi äro ganska stolta över vår folkskola, över vår nya lag om högre folkskolor. Vi veta ock att för de barn, som kunna fortsätta till realskole- eller studentexamen eller genomgå ett 8-klassigt läroverk, lämnas gedigen undervisning. Att det oaktat undervisningsproblemen icke äro lösta, därom står knappast någon strid. Man anser nog att folkskolan borde kunna ge än mer än den ger och att plagget i de högre skolorna mången gång medför överanstängning. Man lider redan av examenskonkurrens och måste ändå göra klart för sig, att konkurrensen mellan den läslystna ungdomen kommer att bli allt intensivare. Nu nämnda svårigheter äro dock föremål för diskussion och således får man väl hoppas att de bliva övervunna. Men det finns verkligen problem i undervisningen, som diskuterades livligt förr i världen, men som nu synas nästan bortglömda. Jag vill därför påpeka något av dessa.

Man har en gång varit ganska ense bland frisinnat tänkande människor, att religionsundervisningen endera borde fullständigt skiljas från skolundervisningen eller vara valfri. Alltmer har emellertid den uppfattningen gjorts gällande, att medborgare skola hava rättighet att få sina barn undervisade i religion i skolorna, varför man nog kan säga att frågan om religionsundervisningens skiljande från skolorna icke numera är aktuell. Och härför tala många skäl ur billighets- och rättvisesynpunkt. Däremot kan aldrig frågan om religionsfrihet få betraktas som ett icke aktuellt spörsmål. Intar denna viktiga fråga f. n. en sådan ståndpunkt, så beror detta på en beklaglig slöhet från den fritänkande allmänhetens sida.

Begreppet fritänkare har tyvärr blivit ett tveeggat svärd, ity att en viss typ av desamma icke blott begärt frihet för sig själva utan ock ville en attack, med utrotande till mål, av varje religiöst intresse. Det är mycket beklagligt att fritänkare så i allmänhet uppfattas; fritänkare rörelsen i forna dagar hade dock häri själv någon delaktighet, då den ofta uppträdde hånfullt och överlägset mot andra åskådningar.

Det hånfulla har emellertid nu förbytts, synes det mig, i en allför stor efterlåtenhet, i det man underkastar sig undervisning för sina barn i en religion, som man icke gillar. Den nya religionsundervisning, som skulle följa av den nya undervisningsplanen, kan ju kom-

ma att omfatta en och annan detalj, men — att döma efter de läroböcker som nu föreligga i kristendom — synes förändringen i kristendomsundervisningen vara ytterst ringa. Men skulle även densamma bliva vida större och vida förnuftigare, så återstår dock alltid de, som icke önska att deras barn deltaga i en viss religionsundervisning. De hava icke någonting emot undervisningen i religionshistoria, ty utan kunskap om densamma blir ungdomen berövad insikten om en mycket viktig del av mänsklighetens utvecklingsgång. Man anser vidare att en viss förnuftig morallära, delvis eller helt stödd på kristendomens moral, kunde meddelas i skolorna. Men de anse däremot, att det för barnets utveckling är nyttigare att icke meddela dem några vissa bestämda försanthållanden vare sig om den enda sanna personliga guden eller om Jesu återlösningsverk av en fallen värld eller om judafolkets historia såsom särskilt grundläggande för religiös uppfattning. Det finns människor, kanske ännu fler än för några tiotal år sedan, som av sin innersta övertygelse anse att det är en högre uppfattning att icke lära in föreställningen om en personlig gud, att Jesus av Nazareth visserligen än en dyrkansvärd personlighet men dock icke den ende, att han vidare icke är den undergörare man gjort honom till och att judafolkets historia är så långt ifrån att vara uppbyggelserik som att den tvärtom på de flesta punkter är historien om ett folks ganska utvecklade gudsuppfattning. Det är icke bara äldre folk utan även barn, som rygga tillbaka för en sådan gud som gamla testamentets. Denne gamle hämndgärrige och materielle gud skall ännu i tjugonde århundradet pluggas in i barn till människor, för vilka judafolkets historia och legender äro betydligt mindre viktiga än många andra österländska sagor, grekiska och romerska sägner, vår egen Edda för att icke tala om senare tiders högtstående uppbyggelselitteratur för barn (för den som tvivlar härpå vill jag bara påminna om ett enda namn: Hans Christian Andersen).

Skulle det icke vara på tid att vi laga upp den gamla naturliga fordran för frisinnade människor, att religionsundervisning i en viss religion bör vara ett valfritt ämne? De, som önska sådan undervisning för sina barn, antingen med bibehållande av alla underverken eller något moderniserad, berövas ju med denna valfrihet ingenting. Deras barn kunde ju fortfarande få sådan undervisning i skolorna och de behövde icke bestå den själva. Men de, som icke önska en viss religionsundervisning för sina barn, kunde väl i all rimlighets namn få ha så mycket föräldrabestämmanderätt, att de icke behövde få sina barn påtvingade en enligt deras uppfattning utvecklade och i flera avseenden till och med mindre moralisk undervisning.

Jag vill dessutom i detta samman-

(Forts. å sid. 13.)

Kvinnor i fredsarbete.

Några intryck från kongressen i Wien.

År 1915 samlades i Haag en konferens i vilken deltog kvinnor från skilda länder för att på detta, världskrigets tidiga stadium, söka få fram en aktion för fred.

Det gick inte då. Kriget fortsatte. De av konferensens deputationer uppsökta regeringarna kunde intet göra. Konferensdeltagarna i Haag vände åter till sina hemland för att planlägga ett fortsatt fredsarbete dels genom bil-

filantropen, till den med knapp nöd sig själv försörjande arbeterskan, ingen frågande efter vilken politisk åskådning den andra bar på, alla endast enade om ett: fredsarbetet.

Det program kongressen hade sig förelagt var i flera avseenden anmärkningsvärt och flera av de stora frågorna äro förtjänta av särskild redogörelse.

Bland frågor, som behandlades, må

Wien: Parlamentsbyggnaden.

dande av föreningar och dels genom förberedelser för — så snart ett lämpligt tillfälle gavs — en ny konferens. Denna andra konferens avhölls i Zürich 1919, efter krigets slut.

Allt detta under det att i de krigförande länderna det nära nog var högmålsbrott för kvinnor som för män att nämna ordet fred. Nu fortgår arbetet emellertid utan hinder och nu gäller det att finna ut de linjer som skall kunna förebygga ett nytt krig. Det råder fred nu ute i krigsländerna — sant. Fred — men ingen hoppfull fred, ingen glädje och ingen tillfredsställelse, och ett är man viss om: det är inte förebilden för världsfreden. Ännu blöder såren efter lidna oförrätter eller förluster, det må vara egna eller landets, och man känner med smärta då man blir vittne till detta, att fredskänslor mellan folken inte kunna dikteras på samma sätt som fredsvillkoren mellan nationer.

Den 10—16 juli i år höll »Kvinnornas Internationella förbund för fred och frihet», som organisationen kallas, sin tredje kongress i Wien, varvid ett trettiofem länder voro representerade. Här samlades nu kvinnor från de mest skilda håll och verksamhetsfält, från den i sitt arbete lyckliga

nämnas: Uppfostringsfrågan, för vilken svenska sektionens ordf., Mathilda Widegren, inlagt ett betydande arbete; Nationalekonomi och fred; Freden, kriget och kvinnorna; Nationernas förbund; Blockadpolitik; Mot kolonialtrupper användning; Värnpliktens avskaffande; Internationellt hjälpspråk m. fl.

Som en röd tråd gick genom alla förhandlingar: Allt måste göras för att hindra ett återupprepande av kriget. Att kongressen också var beredd att sätta in all sin kraft på att nå detta mål, därom vittna såväl diskussioner som beslut.

Kan ej ett krig av så oerhörda dimensioner, som det nyss avslutade, befästa fredsvilja inom nationerna, då är det högt på tid att välja uppfostrans väg. Det blir kvinnornas uppgift och skall inte manne jordens alla kvinnor vilja lyssna till denna fredskongressens paroll?

I en resolution i samma syfte uttalades att förbundets medlemmar icke böra stödja krig med vare sig arbete, propaganda eller penningar.

Utom kongressens ordinarie förhandlingar voro flere större möten anordnade, bl. a. ett för behandling av nationalitetsfrågan och minoriteternas rätt. Härvid antogs en resolution till

förmån för Irland som, på förslag av Anna Lindhagen, kompletterades med en tilläggsresolution för Ukraina, Georgien, Armenien, Indien och Egypten.

Ett socialdemokratiskt möte var också anordnat, där talade soc. representanter för Österrike, England, Belgien och Tyskland och från Sverige Anna Lindhagen.

Bland hälsningstelegram, som anlände till kongressen, var ett från Hj. Branting, från Ellen Key, Gulli Petrini m. fl.

* * *

Under besöket i Wien hunno vi med att göra en titt upp i parlamentet under pågående session. Frågan om socialisering av skogarna behandlades, förövrigt var det sista eller en av de sista dagarna riksdagen (»Bundesraat») sammanträdde, men ingen »avfolkning» märktes trots sommarhettan, platserna voro väl besatta, vår partivän Adelheid Popp, själv parlamentsledamot, berättade att i bundsraat — motsvarande vår andra kammar — sitta nu 8 kvinnliga socialdemokrater, i Nationalraat (1:sta kammaren) precidera 3, alltså 11 kvinnliga soc.-dem. tillsammans.

Vi undrade förstas vad i all världen hade kunnat förskaffa Österrikes soc.-dem. kvinnor ett sådant inflytande och svaret kom enkelt: »Åh, det är inte så märkvärdigt, vi samarbetar. Åh, vilken befrielse, det var då inte nödvändigt att kvinnorna ovillkorligen överglänste hela sin omgivning för att lämnas ett förtroendeuppdrag, utan det att de togo sin andel av arbetet i vardagslag.

Så är det. Skall vårt arbete vinna framgång och skall vårt verk befestas skall nutidens verkligt uppbyggande arbete få tid att slå igenom, då kräves större förståelse, mer samarbete mellan män och kvinnor, mellan människor nationellt och internationellt.

Agda Östlund.

Till soc.-dem. kvinnoklubbarnas medlemmar!

Vi ha inte trott oss behöva sända ut någon ytterligare uppmaning till kvinnoklubbarna att deltaga i valarbetet och utnyttja alla resurser till agitation, men i pressläggningsögonblicket passa vi dock på att säga till Eder: Försumma ej något tillfälle till att sprida upplysning om valet och dess betydelse. Vi ha många indifferent, både män och kvinnor. Väck upp dessa slöa varelser inom vår egen klass!

Dela ut, särskilt vid husagitation, kvinnoförbundets skrifter. Rekvirera dessa snarast från Morgonbris' expedition, Grindsgatan 10, Stockholm. Tag hem Morgonbris, så att den ej fattas vid något tillfälle! Sprid Morgonbris' Valnummer vid alla möten!

Front mot reaktionen!

Av Martha Larsson.

Genom författningsfrågans lösning hava kvinnornas verksamhetsfält och intressesfär betydligt utvidgats, och på ännu ett område har könsstreckets slopats. För oss inom arbetarklassen är denna reform av oerhörd betydelse. Om vi genom det tillskott av kraft, som med kvinnorna tillföres vårt parti lyckas tillbakaslå den alltmåra framträngande reaktionen, skall för oss öppna sig nya möjligheter, att såsom självbestämmande över de egna angelägenheterna, leda dem i de för oss fördelaktigaste banorna. Om icke, om reaktionen ännu en gång går till seger, skola vi mycket snart komma underfund med, att vi genom vår insats i kampen för de ökade medborgarrättigheterna bundit ris åt vår egen rygg.

Det är ingen överdrift då man påstår, att höstens valresultat kommer att vara avgörande för arbetarnas existensberättigande under åtskilliga år framåt. Om vi segra i den nu pågående valkampanjen, finnes åtminstone någon möjlighet att reparera det nederlag arbetarna ledde vid den föregående höstens val, och som de själva genom sin slöhet framkallade. En slöhet som icke under några som helst omständigheter får upprepas, därför att den för arbetarna kommer att medföra oberäkneliga följder. Om vi icke genom förenade ansträngningar lyckas tillbakaslå reaktionen, om vi ännu en gång skola spela de besegrades roll, komma vi att dyrt få betala alla de gånger vi korsat och sökt korsa reaktionens planer. Den tid av arbetslöshet och umbäranden vi fått genomgå, i synnerhet sedan världskrigets utbrott, skall synas som ett intet i jämförelse med vad som då väntar oss. I reaktionens spår följer alltid en hord av bittra försakelser för arbetarna. Ökade skatter och tullar, reducerade arbetslöner och stegrade levnadsomkostnader bidraga icke till att förbättra arbetarnas ställning i samhället. Och därvidlag göres ingen åtskillnad på kön, utan alla komma vi att tyngas av samma ok.

Detta äro våra motståndarpartier mycket väl medvetna om, därom vittnar hela deras uppträdande i den nu pågående valrörelsen. Och de behöva icke riskera, att deras kvinnor ställa sig likgiltiga inför valen, vilket man har alla skäl för att frukta, då det gäller majoriteten av arbetarkvinnorna. Varje överklasskvinna, hur ytlig och ointresserad hon än kan förefalla, då det gäller klassinstinkt och solidaritet tager hon aldrig miste, vilket vi icke alltid kunna skryta med inom arbetarklassen.

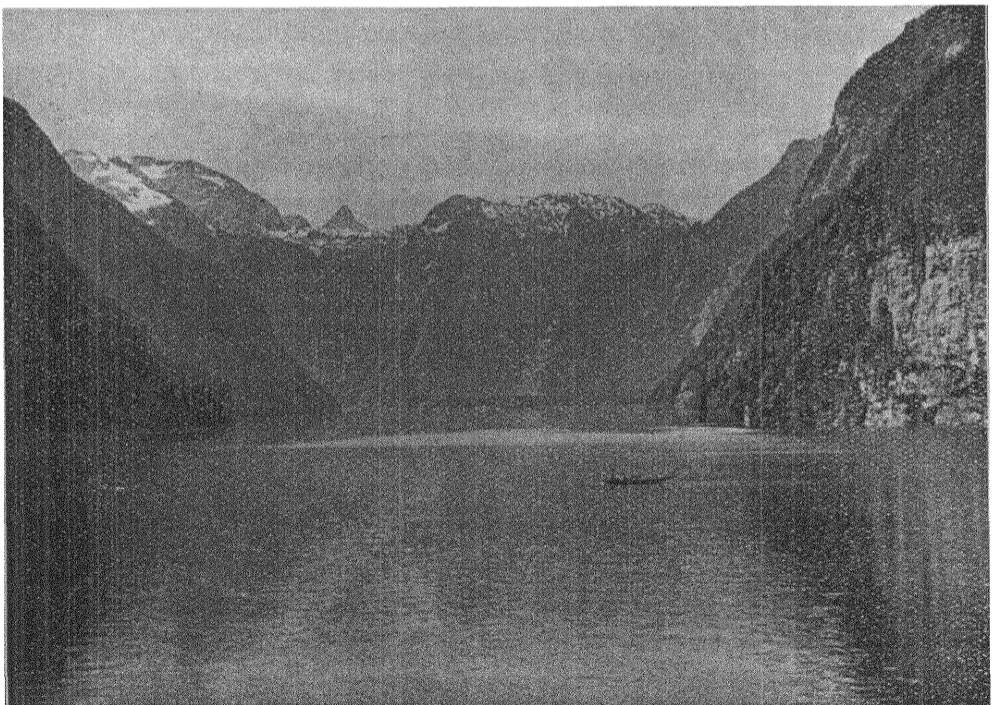
Med kvinnans rättighet att deltaga i de politiska valen har arbetarrörelsen

inträtt i ett nytt skede. Då valresultaten äro fastslagna, skall det visa sig, om den sådd Sverges arbetare sått under den senaste generationen varit tillräckligt livskraftig för att kunna bära skörd då skördens tidpunkt är inne. Om icke ha de sig själva att skylla. Det har inom arbetarpartiet satts så mycket av lojhet och likgiltighet, att det icke skulle förundra, om man skördade alldeles detsamma. Men vi få väl hoppas, att alla onda aningar icke skola besanna sig och att alla farhågor komma på skam.

Den kommande riksdagens representanter skola fatta avgörande beslut i ett flertal för arbetarna ytterst viktiga frågor. Det är därför nödvändigt att vi tillse att våra intressen bli till det yttersta bevakade, och endast om vi få in våra representanter kunna vi hoppas att få en för oss fördelaktig lösning på de olika problemen. En av de i närvarande stund för hela vårt ve och väl avgörande frågorna är arbetslösheten. Varje arbetarkvinna har väl under den nu rådande arbetslösheten fått direkt eller indirekt känna trycket av en sådan för arbetarna fullständigt förhärjande period. Huru många arbetarhem ha icke gått under tack vare kapitalismens ytterliga hänsynslöshet, då det gällt att bevaka de egna intressena och att slå ned denna förhatade arbetarklass, vars tålmodiga slit inbringat dem just det kapital, som gör dem i stånd att förtrycka de obemedlade. Och icke nog därmed, nu under valrörelsen söka de genom tjusande melodier sjunga in i

våra kvinnor den föreställningen, att arbetarrörelsen är den samhällsomstörtande rörelse, som är skuld till de försämrade förhållandena på arbetsmarknaden, att den genomförda åttatimarsdagen framkallat den ekonomiska krisen genom att fördyra driftkostnaderna på det industriella området, och att högerns förnämsta strävanden är att trygga hemmets bestånd och det allmänna välståndets förkovran.

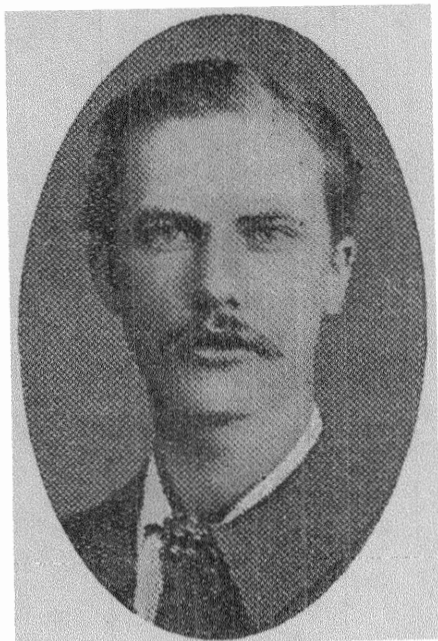
Men bland dem som skola komma i åtnjutande av det allmänna välståndet räknas absolut icke arbetarna. Så att om någon arbetarkvinna tager för gott deras braskande löften i det fallet och låter locka sig att ställa sig solidarisk med arbetarförtryckarna, kommer hon att göra en erfarenhet, som icke enbart för henne själv kan bli ödeläggande. I det här fallet måste vi stå en för alla och alla för en, och märk väl, att om någon sviker sin klass' intressen, är det risk att hela klassen får sona för kanske ett fåtals pliktförgätnhet. Vi stå inför ett avgörande, där det gäller allt eller intet. Antingen gå vi som segrare ur striden och få tillfälle att tvinga reaktionen till återtåg eller också bliva vi besegrade och gå till mötes tider så hårda, att man knappast vågar tänka därpå. Någon gyllene medelväg finnes icke, och med erfarenhet av kapitalismens järnhårda obehaglighet är det onödigt att förvänta någon eftergift. Alltså är det parollen till kvinnorna: Ingen neutralitet i valkampanjen och icke en röst åt reaktionen.

Salzburg: Kungssjön.

Herr Lindmans paroll.

Av Rickard Sandler.

Rickard Sandler.

Högerns valrörelse har öppnats av hr Lindman med en ogenerad vädjan till de massor av kvinnor, som hans parti i det längsta hållit utanför rösträtten, att nu sluta upp kring högern och stödja dess strävanden att slå tillbaka socialiseringsplanerna för att trygga hemmens bestånd.

Skövlade hem — det är sålunda inbörden av socialiseringen!

Hemmens bestånd — det sörjer alltså kapitalismen för!

Kvinnor, vilja ni betrygga hemmen, rösta då med högern, för kapitalismen och mot socialismen!

Sannerligen en dylik förkunnare avslöjar hur djupt han sitter fast i den gamla föreställningen, att kvinnorna måste dömas till politisk omyndighet därför att kvinnans intellekt nu en gång är så okritiskt. Kvinnorna kunna ju, hette det förr, icke tänka självständigt, de bliva en lätt fångst i det politiska fiskafänget. Varför skulle man icke lura dem, i den goda sakens intresse, nu då de mot naturen begåvats med politiskt medborgarskap? Så blir förskansningen mot kvinnans rösträtt förvandlad till en trygg och säker grundval för det bestående.

Men om grunden vacklar? Om kvinnorna icke äro så lättleda, om de fundera själva över saker och ting här i samhället?

Då händer det, att högerns vädjan

till kvinnorna blir lika fåfång som dess motstånd mot kvinnorna varit.

*

Nog är det en smula djärvt att kalla kvinnorna i gemen till värn för bestående samhällsordning i hemmets namn. Må vara, att det finns ett mindre antal lyxhem, vilkas bestånd råkar i fara, om något dödligt skulle hända kapitalismen. Men de hundratusen arbetarhemmen — hotas de av socialiseringen? Är det endast genom att bevare den kapitalistiska samhällsordningen deras bestånd tryggas?

Då arbetarfamiljen får tränga ihop sig i ett rum eller ett rum och kök, har den något skäl att uppstämna lovsånger till kapitalismen, som bereder den ett hem? Då arbetarhustrun utför konststycket att få matpengarna att förslå till den rena nödtorften, har hon anledning att falla på knä för denna bestående samhällsordning och be en nådig försyn bevare henne och hennes hem mot socialiseringens fasa?

Livets mest alldagliga erfarenheter ge besked om hur det är med de många hemmens bestånd i det nuvarande samhället. Till dess utmärkande drag hör ju den ekonomiska olikställigheten, den förfärande ojämnheten i inkomst och förmögenhet.

*

Statistiken bekräftar och preciserar vad envar har på känn. Den senaste officiella inkomststatistiken (från 1917 års taxering) ger tillräckligt att tänka på.

Medan de 258,000 inkomstagarna mellan 800 och 1,000 kr. tillhoppa voro taxerade för c:a 200 miljoner, förfogade de drygt 2,000 med mer än 80,000 kr. inkomst över 429 miljoner, mer än dubbelt. För att väga upp en ur miljonärgruppen (38 st. voro taxerade för mer än en miljon i inkomst) får man från lägsta gruppen bland de taxerade (de många med mindre än 800 kr. äro icke alls medräknade) plocka ihop — 1,830 stycken.

Om 1,000 personer dela 1,000 kr. på samma sätt som inkomsterna voro fördelade mellan de år 1917 taxerade, får

man en förminskad bild av vårt samhälle. Den bilden ser ut så här:

(Inkomst över 80,000 kr.):

2 personer få vardera	kr. 84:—
5 " " "	" 16:60
8 " " "	" 8:62
32 " " "	" 3:56
103 " " "	" 1:40

(Inkomst 2,000—3,000 kr.):

125 personer få vardera	kr. 0:82
122 " " "	" 0:64
182 " " "	" 0:51
168 " " "	" 0:42

(Inkomst 800—1,000 kr.):

253 personer få vardera	kr. 0:31
-------------------------------	----------

Sådant är det samhälle, som högern inbjuder de hundratusentalen av fattiga medborgare att upprätthålla.

Skulle de många hemmens bestånd fara illa av en jämnare fördelning?

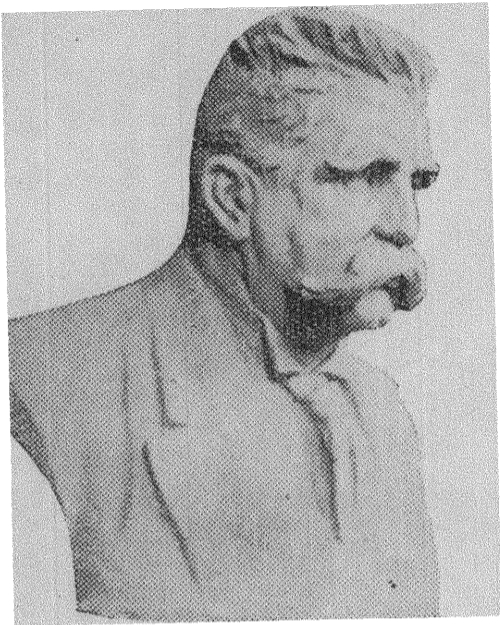
*

Om det är trångt och fattigt i arbetarhemmen under normala förhållanden, hur ser det ut, då den knappa inkomsten uteblir? Då arbetslösheten gör sitt inträde, hur går det då med hemmens bestånd? Hava dessa hem skövlats av socialiseringen? Eller är det icke i stället så, att i detta förträffliga kapitalistiska samhälle får arbetarklassen esomoftast finna sig i att produktionsapparaten råkar i olag och massor av arbetare drivas ut i oförvälad arbetslöshet. Vad det betyder för arbetarhemmen veta nog arbetarhustrurna bäst.

Vi uppleva som bäst ett jätteexempel av störning i produktionsmekanismen. Tänk er ett litet bysamhälle, som förhärjats av en katastrof och som måste resas upp igen ur gruset. Nog vore det en besynnerlig ordning, om människorna i det samhället skulle råka ut för — arbetslöshet. Men den stora internationella kapitalistiska produktionsordningen bjuder ju just nu på ett dylikt spektakel. Arbete behövs som aldrig förr, efter krigets härjningar. Men produktionsapparaten brister sönder och en förut aldrig sedd arbetslöshet utbreder sig över världen.

Vid Sveriges kvinnors första valdag.

Hjalmar Branting.

Det borde ha tillkommit partiets ordförande att, första gången Sveriges kvinnor gå till politiskt val, här i de socialdemokratiska kvinnornas egen tidning närmare utveckla *hur mycket* det nu gäller och *varför* våra förutvarande valmän vänta och räkna på en *massframryckning* av arbetets kvinnor för att stärka våra leder.

Andra förpliktelser ha kommit i vägen. Men då jag nu måste under förhållandenas tryck stanna vid några korta ord, så vill jag dock ha sagt två ting.

Den del av valrörelsen, som redan förlupit, visar klart att våra fattiga folkklasser hotas av en överhängande fara. Till nästa riksdag förberedes vad man i Tyskland kallar en "kohandel" mellan de besittande klassernas olika hushållsgrupper. En del av industrihögern vill ha tullar för sina tillverkningar över *hela* linjen — det är osant när det påstås att man bara vill ha skydd mot den *tyska* konkurrensen. På särskilda åtgärder mot översvämning från ett land, vars pänningvärde gått ned till tiondelen mot förut, kan även frihandlare reflektera, men det föreslogs inte. Godsägare och

storbönder sade i år nej, ty de hade visserligen fått de oskäligen spannmålstullar, som i denna stund höja mjölet med 11 öre på vart kilo, men de tullar de begärde på smör och fläsk och sådant, de kröpo i skrinet. Men nästa år göres affären upp: industrins ägare få högre tullar på allt sitt, de större jordägarna få vad de i fjol icke fingo, höjning alltså av *alla priser* över hela linjen! Det fattiga folket får ännu svårare att få de minskade lönerna att räcka, exportindustrin, som sysselsätter våra flesta arbetare, får ökade svårigheter, arbetslösheten blir icke mindre, men tullagstiftningen blir sådan att den lilla del av nationen, som äger det mesta i landet, får rikligare vinster och slipper att bära sin skäligen andel av en bekymmersam tids bördor.

Vilja kvinnorna, som stå för hushållningen i hemmen, bidra till detta, vilket kommer säkert som amen i kyrkan ifall icke *arbetarpartiet* går kraftigt förstärkt ur valen? Då behöva de bara sitta hemma valdagen eller rösta på någon högerman med hal tunga eller på en krass bondeförbundare eller på en osäker liberal — största delen av det liberala partiet med ledaren i spetsen hjälpte till med mjöltullen! Blir den nya riksdagen icke väsentligt *bättre* ur arbetarsynpunkt, så är saken redan klar. Blir den ännu *sämre* än nu, göra höger och bondeförbundarna nya vinster, så få vi inte blott en högerregering, utan då får denna makt att *taga igen* en god del av de vinster vårt arbetande folk gjort medan demokratins och socialismens stormvåg gick över världen.

Det andra jag ville ha sagt är en enkel upplysning. I våra grannländer Danmark och Norge har man *icke* intryck av att kvinnor-

nas politiska rösträtt nämnvärt förskjutit ställningen mellan partierna. De ha på det hela följt sina män och sin klass, på samma gång de *inom* varje politisk grupp fört fram sina särskilda, förut allt för mycket undanskjutna synpunkter och verkat för mera *moderlighet* i samhället.

I Tyskland däremot visar det sig, i det radikala Berlin lika väl som på katolsk landsbygd i Bajern, att kvinnorna till omkring *60 procent* rösta med högerpartierna. Den ännu icke övervunna militaristiska och hämndfysande reaktion, som är Tysklands och Europas stora fara för ögonblicket, har således fått övervägande stöd från de tyska kvinnorna, som den tyska högern, *liksom den svenska*, förut höll utestängda från samhällslivet och ville hänvisa till köket och barnkammaren som *enda* för en kvinna passande verksamhetsfält.

Nu är frågan: skola de svenska kvinnorna följa de tyska i spåren, stödja till sin egen skada främst de partier, som alltid sett ned på dem som odugliga i det *stora* hemmets, i samhällets värv? Eller skola de icke hellre göra som sina nordiska systrar, gå till det parti där de *naturligt* höra hemma, söka *förbättra* sitt parti — det behövs för *alla!* — och således, om de höra till *arbetets* kvinnor i ordets vanligaste mening, eller om de i medelklassställning förstå att hela samhällets välfärd dock ytterst hänger på att *arbetet* bättre kommer till sin rätt, ge sin röst för *arbetarepartiet?*

Kvinnorna skola välja själva. Mycket av vårt folks närmaste framtid beror på *hur* de välja.

Stockholm, Interparlam. konferensen, 17/8 21.

Hj. Branting.

Socialism och religion.

Av Nelly Thüring.

Det är väl inget argument emot socialismen, som dess motståndare flitigare använda sig utav för att skrämna kvinnorna med, än just religionsproblemet. Om den rysliga socialismen komme till makten skulle den avkristna folket, avskaffa kyrkan, ta bort religionsundervisningen i skolorna etc. Och det är just nu särdeles tacksamt att spela på dessa strängar, ty det gäller att fånga kvinnornas röster vid valet.

Som vi kvinnor i allmänhet inte äro likgiltiga för religionsspörsmålet — vi äro mera känslomänniskor än männen och reagera lättare härför — så förstår jag så väl, hur man med detta försåtliga framhållande av socialismen som en fiende till religion, kan få en hel del av våra tanklösa kvinnor över på deras sida fast de inte i övrigt dela deras åsikter. Vi ha förut i annat sammanhang i Morgonbris' spalter framhållit socialismens ställning till religionen, men det är kanske inte ur vägen att än en gång orda om detta viktiga spörsmål. Först bör då fastslås: att socialismen visst inte är fiende till vare sig kristendomen eller någon annan religion; den bara inte sysslar med detta problem, utan vill att det skall vara en privatangelägenhet för var och en människa att ordna upp efter eget gottfinnande.

Det man stöder sig på i nämnda hänseende är det socialdemokratiska arbetarepartiets program, vari finnes intagit "statskyrkan avskaffas".

Men är statskyrkan och religionen synonyma begrepp? Vilja de människor, som inte tillhöra statskyrkan, eller ogilla densamma, kallas för irreligiösa? Och äro alla, som tillhöra densamma, religiösa? Och är det inte fullt i analogi med hela socialismens uppgift, som är att hjälpa oss att ordna upp våra yttre, fysiska livsförhållanden på ett nytt och förståndigare sätt, att lämna individerna frihet i uppordnandet av sina andliga angelägenheter? Eftersom vi människor till vårt inre väsen tycks vara mycket olika varandra, bör nog var och en få söka sig fram till den form av religion, som bäst överensstämmer med vars och ens inre natur. Det är mycket möjligt, att det tvång, som utövas i en dogmtrogen, ortodox religionsform, stöter bort i stället för drager människorna till sig.

Socialismen är ju också en internationell rörelse, som förr eller senare kommer att genomföras i alla nationers liv, oavsett om dessa äro kristna, muhammedaner, buddhister, hinduister eller utan bestämd form.

Det är just häri det stora i socialismen ligger, att den inte är begränsad av olika åsikter på detta område.

Och kunna vi inte alla, både religiösa utav olika sekter, materialister, idealister, ateister, teosofier, buddister etc. förenas i ett arbete, som syftar till att åstadkomma ett nytt ekonomiskt samhällssystem, även om vi divergera på alla andra områden? Är det inte intolerant i allra högsta grad, att uppsätta som villkor för ett samarbete från ena eller andra området, att vi även nödvändigt skola ha lika åsikter i allt övrigt.

Ser det inte också ut som om statskyrkan hade haft sin tid, fyllt sin uppgift? Den tömmer ju år från år och den tiden är kanske inte långt avlägsen då den faller alldeles av sig själv, om vi vill det eller ej. Med all respekt för de ansträngningar som göras för att åstadkomma en pånyttfödelse inom statskyrkan, tycks dock formen vara för hård för ett insläppande av det andliga livet. Det är det andliga livet bakom dogmerna, formerna, bokstäverna, som mänskligheten hungrar efter, en *förståelse* av religionen och inte bara ett åhörande av en del teorier och ord, och detta är kanske orsaken varför folket hellre går till frälsningsarmén med all dess svammel, buller och bång, till tungomålsmöten, frikyrkor etc. än till statskyrkorna. Det är för lite liv, för lite naturlighet och omedelbarhet i våra kyrkogudstjänster och prästerna äro för lite verkligt religiösa för att längre kunna kvarhålla människorna. Hur många präster är det också, som äro verkligt besjälade av sitt kall, och hur många *leva* den religion de predika om söndagarna; kanske efter samma koncept år efter år?

Är inte de flesta prästers liv och gärningar ett likadant strävande efter jordiska ägodelar, som de flesta andra människors? Och hur många präster är det som blivit präster av verklig håg och kallelse, av inre drift? Ett fullt ordstäv säger: "att när en student är för dum för någon annan bana i livet, då blir han antingen präst eller officer". Det finns ett fåtal verkliga präster, men hur uppburna och omtyckta av folk äro ej dessa. Men de *leva* som människor bland sina medmänniskor, de gå ut undervisande, lärande och som de goda exemplens föregångare, de låta tala med sig om allehanda ting och de bemöda sig om att sätta sig in i sina medmänniskors tankar, känslor och behov.

De äro inte isolerade företeelser, som bara om söndagarna beskådas som grant utstyrda dockor, de där sjunga och tala när de bli uppdragna därtill.

Deras livs diktan och traktan är inte att bara samla i de jordiska ladorna, utan de tänka mera på de högre, de verkliga värdena, de, som skola bli be-

stående för det liv som kommer efter.

Det är alldeles riktigt att socialismen som sådan är materialistisk, men därför behöver väl inte socialisterna vara materialister. Vi kunna med lagar och förordningar ordna upp de fysiska förhållandena ty där ha vi en materia att ta på, att lägga till rätta, men den andliga världen är immateriell, otangerbar och följaktligen höjd över vårt ingripande.

För min personliga del tyder jag flykten ifrån statskyrkan som ett bevis på, att det är ett verkligt inre behov som driver människorna att söka och söka tills de finna vad som för var och en är det rätta. Och förrän man friggjort sig från alla former, allt sken och naiv dogmtro, förr är man inte redo att ta emot det högre, andliga livet, förr söker man inte att tränga till religionens sanna väsen, dess kärna och djupaste innebörd.

I samma riktning tyder jag tendenserna att i skolorna borttaga katekesen och ge lärarna större frihet i religionsundervisningen. Innerligt må vi hoppas att detta är bara första steget emot en konfessionslös — d. v. s., inte undervisning i endast *en* form av religion, utan en allmän översikt över alla olika dylika religionsundervisningar samt en verklig moral och sedelära, som barnen kunna ha nytta av i det dagliga livet och som de begripa.

Är det inte som om människorna äntligen började förstå kristendomens sanna innebörd och att denna innebörd skall levas, förverkligas och inte bara predikas om. Det har kanske behövts 2,000 år för oss att genom alla bilder, tecken och myter få tag på andemeningen, det som Kristus ville ge oss i denna form av religion. A och o i kristendomen är kärleken; kärleken till de högre makterna och kärleken människorna inbördes och till allt levande i universum. Hur mycket av denna alltomfattande kärlekslära har blivit förverkligad i våra egoistiska samhällsförhållanden, i vårt dagliga liv? Har inte allas vårt liv, även deras som kalla sig kristna, som mästarens budbärare och tjänare, varit en enda kamp för att få så mycket som möjligt av denna världens goda och därvid glömmade bort vårt gemensamma broderskap? Hur ha inte de, som på ena eller andra sättet lyckats roffa åt sig så mycket som möjligt, mycket väl funnit sig i att leva i lyx och överflöd bredvid den största fattigdom, brist och nöd? Och ändå vilja de låta påskina att de äro kristna!

Nej, det är högst på tiden, att socialismen, som för mig ingenting annat är

(Forts. å sid. 15.)

Några synpunkter angående vården åt barnaföderskor.

Ett giv akt till arbetareklassens mödrar.

Av. A. Fr. —

I anledning av frågan om kommunala förlossningshem, som på våren 1915 kom upp till diskussion, gjorde dåvarande soc.-dem. kv:s centralstyrelse en undersökning Sverge runt om behovet av dessa kommunala hem. Svaren blevo ganska intressanta och avspeglade på ett synnerligen klart sätt förhållandena ute i Sverges bygder bland den egenomslösa befolkningen. Endast i ett par undantagsfall, där förhållandena voro sådana, att befolkningen ansåg sig ha bättre nytta av andra anordningar, blevo svaren nej till förlossningshem, som exempelvis uppe från Dalarne i en kommun, där man hellre ville ha hemsköterskor, då mödrarna i allmänhet ville vårdas i sina hem. Men behovet av hemsköterskor är synnerligen stort, då barnmorskan efter förlossning besöker patienten en, högst två gången och i de fall då vägen är lång ingen gång. Från en annan plats, där heller intet förlossningshem behövdes, besöktes patienten en gång efter förlossning, och "barnmorskan är aldrig överhopad av arbete". Men det förstår man ju så innerligen väl, då hon endast biträder vid förlossningen och sedan ej besöker patienten mer än en gång. Är då kommunen liten, som den i detta fall tyckes vara, tycker man ovillkorligen att barnmorskan, som ej är "överhopad av arbete", kunde sköta litet flera gånger. Från en stad uppe i Norrland gjordes den anmärkningen, att en hel del mödrar, och helst då ogifta, vid sin ned-

komst fördes till fattiggården, och samma anmärkning gjordes också från ett par andra håll. En tröstlös plats vid ett sådant tillfälle. Från de flesta platser var svaret om behovet av förlossningshem jakande, och detta av skilda orsaker.

Man kan ju lätt föreställa sig, hurudan skötseln skall bli i ett hem, som i bästa fall består av två rum och kök, där intet överflöd på linne finnes, och där barnen vistas kanske hela dagen i det rum där modern ligger. Där kan väl knappast bli tal om lugn och ro för patienten, ej heller om hygien. Kommer så därtill att skötseln blir den mest primitiva och att kvinnan nödgas stiga upp kanske redan tredje eller femte dagen, får man ju inte undra på att följden blir klenhet, i en del fall underlivslidande, som exempelvis livmoderfall o. d., varav många kvinnor få lida hela sitt återstående liv och som inverkar menligt på såväl humör som arbetskraft, då bör man väl inte undra på, om man önskar få ett bättre sakernas förhållande till stånd.

I ett förlossningshem kan åtminstone beredas god vård och hygien, förutom att kvinnan där får lugn, ro och vila, och där inga välvilliga grannfruar lämnas tillfälle att med hemska historier om olyckliga förlossningar o. s. v. skaka upp fantasien.

För kommunala förlossningshem yttrade sig också några läkare som tillfrågats, och som framhöllo särskilt fa-

ran för barnsängsfeber, om skötseln blir bristfällig.

År 1916 motionerade friherre Palmstierna i riksdagen om förlossningshem. På förord av kungl. maj:t har medicinalstyrelsen med tillkallade sakkunniga gjort en utredning i frågan och funnit vården av barnaföderskor på många platser i landet vara synnerligen minimal. Men på grund av de tryckta tiderna m. m. har kommittén ej ännu framkommit med något förslag.

I nära samband med denna fråga står den, som under senaste riksdagen motionerats och debatterats, nämligen barnmorskornas utbildningstid. I kungl. maj:ts proposition föreslogs utbildningstiden till två år, men i de i båda kamrarna väckta motionerna till ett och ett halvt år.

Som bekant har utbildningstiden hittills varit ett år. Barnmorskeförbundet har i tjugo års tid arbetat på att få längre utbildningstid. Och skulle vi, icke sakkunniga kvinnor, som dock få lämna våra liv i barnmorskans händer, få uttala oss om saken, äro vi nog överens om att "endast det bästa är gott nog" vid ett sådant tillfälle. Vad då särskilt beträffar urvalet av elever till barnmorskekurs, bör så stor hänsyn som möjligt tagas till lämpligheten för kallet, ty ingenting är så beklämmande som, att vid ett tillfälle som detta, få en olämplig person.

Finns det något svårare än att be-

(Forts. å sid. 16.)

Ett par reseminnen från Italien.

Av Alma Sundquist.

II.

En gondolfärd i Venedig.

En het morgon i början av juni reste jag med ett hett och överfullt tåg från Milano till Venedig. Trött och varm steg jag vid framkomsten ut ur tåget och ropade namnet på ett hotell som jag fått mig rekommenderat. En ung man med hotellets namn å sin mössa skyndade fram och tog mitt bagage. Han var kort och satt till växten, hade blont hår, stora blågrå utstående ögon och breda kindkotor, alltså intet italienskt utseende. Då jag kom ut från stationshuset slog mig genast det ovanliga förhållandet att där varken fanns bilar eller hästar. Jag befann mig ju också i Venedig, staden som vilar på vattnet likt en svan, staden utan buller av spårvagnar eller andra åkdon, staden som genomdrages av en oändlig massa kanaler, vilka utgöra de egentliga färdvägarna och vars gator äro smala och krokiga och endast nyttjas av fotgängare som gå små sträckor.

Järnvägsstationen ligger vid ena änden av en stor kanal, Canale grande, som utgör den förnämsta farleden genom staden. En liten ångbåt låg vid bryggan och representerade tidevarvets brådska, där bredvid fanns en hel flottilj av gondoler, långa, smäckra, svartmålade och utsirade små farkoster styrda av en man som står i aktern och manövrerar med en åra och försedda med ett par bekväma vanligen sammetsklädda stolar och ett soltält. Hotellportieren frågade om jag ville ta båten eller en gondol och jag tvekade naturligtvis ej ett ögonblick att välja det senare. Det var en obekrivlig lisa att efter den heta järnvägsfärden få luta sig tillbaka i den bekväma goondolstolen och sakta glida fram över Canale grandes böljor mellan de gamla vackra palatsen, som spegla sig i vattnet, många historiskt ryktbara och de flesta alster av en utsökt byggnadskonst.

Jag utbytte några ord med hotellportiern och han frågade mig om jag var italienska. Full av förvånad stolthet över att befinnas tala språket som en inföding svarade jag nej, men när den unge mannen upplyste mig om att

han var ungrare och själv icke tillräckligt hemma i språket för att skilja på utlänningar och italienare tog min uppblåsthet ett ömkligt slut, eftersom jag ju icke heller hört att han talade med brytning. Han bad emellertid att få tala tyska och under färden ned över kanalen berättade han mig på mina frågor litet om sitt liv. Då kriget bröt ut var han 18 år och nyss student. Han var av en välbergad familj, fadern

Venezia—Rio Santa Marina.

var ämbetsman, och han skulle börja studera medicin. Han utkallades emellertid, deltog i en mängd drabbningar, blev sårad och låg på sjukhus fyra gånger och kom slutligen i rysk fångenskap. Efter oerhörda lidanden i Sibirien hade han utväxlats och kommit hem. Hans hemtrakt hade under kriget blivit svårt härjad av serberna och hörde nu till Jugoslavien och beboddes av serber. I denna omgivning stod han ej ut att leva, hans hem var förstört, hans familj utblottad, att återtaga studierna var otänkbart. Han hade lyckats rymma till Italien, där han tack vare goda förbindelser fått plats som portier på ett litet anspråkslöst hotell.

Vid min fråga hur han tänkte sig framtiden, var han nära att brista i gråt. "Jag försäkrar er, nådig fru"

(det i Österrike-Ungern vanliga tilltalsordet), sade han, "mina nerver ha genom allt vad jag fått utstå blivit så i grunden förstörda att jag inte kan tänka mig en framtid. Här i Italien blir jag väl behandlad, ingen låter mig känna att jag tillhör en nation som nyligen räknats som fientlig, men jag plågas av att ha människor omkring mig. Och när jag tänker på serberna, dessa odjur, dessa djävlar, hur grymt de ha farit fram i mitt land och huru hänsynslöst de fortfarande behandla oss, då tycker jag mig ej kunna leva. Jag skulle helst vilja resa till Söderhavsoarna eller något annat ställe, där intet av vår s. k. civilisation finnes." Han berättade livligt och målande om en mängd ohyggligheter, som han varit vittne till och om många av kriget skapade eländiga förhållanden. Oupphörligt avbröt han sig och frågade: "men, nådig fru, är detta rätt, kan sådant få ske?"

Jag kunde ju icke svara annat än att det var förfärligt och tillade anspråkslöst att enda utvägen till någon ändring vore väl att människorna lärde sig att samarbeta i stället för att bekämpa varandra. "Samarbeta", utbrast han, "nej, det skall jag säga Er, kriget har gjort människorna ovilliga till allt arbete och i synnerhet till samarbete. Man kan inte. Jag känner det själv, jag kan inte arbeta med glädje som förr, min nervkraft är slut. Och jag försäkrar Er att det finns massor av människor, som före kriget voro hederliga, flitiga, dugliga, men som nu gå omkring som parasiter eller som svindlare och bedragare. De kunna ej, de vilja ej arbeta, de ha förlorat all anständighetskänsla. Nej, ingen, ingen som ej varit med vet hur förstörd man kan bli." Vi talade vidare och han betonade gång på gång det meningslösa i detta krig mellan människor som icke hade känt något hat mot varandra. Särskilt försäkrade han att han trots alla lidanden i den ryska fångenskapen icke hatade ryssarna. De voro i regel godmodiga människor, som själva hade det svårt. Jag frågade honom till slut: "Om det nu bleve ett nytt krig, då lät Ni väl ej förmå Er att gå med?" "Nej", svarade han, "under inga förhållanden." "Ej ens mot serberna?" Han såg tyst på mig och svarade långsamt, betonande varje ord: "Det — nådig fru — det — säger — jag — dock — icke."

Kvinnornas önskelista.

Av Eva Wigforss.

Då nu Jerikos murar fallit, visserligen inte under klang och jubel utan efter långvarig belägring och under knot och klagan, men ändå till sist fallit och lämnat vägen till den politiska skådebanan öppen för alla, och Sverges kvinnor bereda sig att sätta alla världsliga bestyr åsido och endråktigt och mangrant tåga fram och lämna sin röst åt dem, som några år framåt skola avgöra landets öden, händer det kanske en och annan, att hon ett ögonblick stannar och tänker efter, vad hon egentligen vill ha gjort. Besvärigheterna och de hinder vägen varit så full av ha ofta skytt bort målet. En del av det kvinnorna från början gingo ut att söka ha de redan fått, men det mesta står kvar som ouppfyllda önskingar och nya komma ständigt till. Vilka de bli och värderingen av de olika kraven beror ju till en del på vars och ens politiska tro och känsla, men i många frågor komma kvinnor från olika läger helt visst länge än att stå sida vid sida.

Det kan kanske tyckas olämpligt att tala härom i valtider, då man helst bör framhålla allt ont hos de politiska motståndarna och se idel gott hos sina trosfränder, men om den försonligare ton, kvinnorna väntas skola föra med sig in i politiken, och som de ofta själva utlova, skall få det minsta av verklighet över sig, borde man ju kunna skymta den också före valen. Vi behöva inte gå längre än till de sista årens riksdagsbeslut för att finna reformer, som eftersträvats av kvinnor från alla partier, och vars vidare utformande dessa helt visst komma att enigt stödja. Äktenskapslagen var en sådan och naturligtvis rösträttsreformerna och nu se-

Ej ens den personliga upplevelsen av krigets meningslösa grymhet hade sålunda kunnat hos denne unge man skapa en levande övertygelse om våldets oförmåga att skapa rättvisa förhållanden.

Venedigs trolska skönhet liksom fördunklades av de hemska skuggor över mänsklighetens väg som samtalet manat fram. Och jag frågade mig som så många gånger förr — och även senare — hur fredstankens och samarbetets små svaga plantor skola kunna få tillräcklig växtkraft i denna sönderslitna värld. Är det förmätet att hoppas att kvinnorna åtminstone i någon liten mån skola kunna medverka härtill, när de nu i så många länder fått full medborgarrätt?

nast den gärd av rättvisa, man bestod kvinnorna genom att undanrödja de grundlagshinder, som stängde vägen för dem till de högre statstjänsterna. För ögonblicket är betydelsen av denna reform kanske inte så stor, men för framtiden blir den så mycket större. Ville man vara elak, kunde man säga, att denna plötsliga älskvärdhet att på vid gavel öppna denna av lagar och paragrafer väl bommade dörr för kvinnorna, först då de själva hade möjligheter att göra det, verkar en smula omvändelse på dödsbädden. Men låt oss i stället vara snälla och förmoda, att denna ridderlighet också efter valen skall räcka till, att i samma förnuftiga och rättvisa anda utforma den lag, som behövs för att närmare reglera kvinnornas tillträde till dessa statstjänster. Om så sker, komma vi att få fritt tävla med männen om dessa tjänster från statsrådsämbetet till vaktmästaresysslorna, i stället för att som nu endast i städfruns eller skrivfrökens mera anspråkslösa skepnad få träda in i ämbetsrummens allra heligaste. Kommer man att följa den 1919 tillsatta kommitténs utlåtande, komma statstjänsterna i regel att stå öppna för kvinnor, och undantagsbestämmelserna att gälla huvudsakligen sådana anställningar, där kvinnans fysiska underlägsenhet gör henne mindre önskvärd, polistjänstgöring, vissa bevakningssysslor etc. Så vida man inte, som kommittén i vissa fall föreslår, överlämnar åt utvecklingen att sörja för ett naturligt urval. Våra första kvinnovalda representanter få här tillfälle att stödja ett verkligt kvinnokrav.

Ett annat, som denna lagstiftning gör särdeles aktuellt, är kravet på ökade utbildningsmöjligheter för kvinnor, antingen denna fråga kommer att lösas för sig eller i samband med bottenskole-reformen, som väl åtminstone för alla mödrar borde kännas som en speciell kvinnouppgift. Att skaffa ökade möjligheter för barnens utbildning, bereda dem ett rikare liv och samhället den ökade rikedom, som begåvningarna innebära, har ju alltid varit ett demokratiskt krav.

Om vi sedan skulle tänka på några punkter på särskilt de socialdemokratiska kvinnornas önskelista, finns det en, som mycket kännbart berör husmödrarna och som alltid är lika ny, tullfrågan. Den kaffetull, som hotade att höja kaffepriset bortåt en krona pr kg., hade för många husmödrar betytt ett verkligt bekymmer, och spannmålstullen, som vi genast sågo i en tioörings prisökning på vart kilo mjöl, kom inte lämpligt i arbetslöshetstiden. Tullsatser på frukt och andra nyttiga födoäm-

nen skulle väl ingen förnuftig husmor rösta för.

Däremot skulle alla, som fått lida av de senaste årens bostadsnöd, försöka att bidra till en lösning av bostadsfrågan, som förde oss upp åtminstone till 1914 års standard och helst en bit högre. Att tala om hem, där snart sagt varje bit av bostaden upptages av sängplatser, och där gränsen mellan familjerna inte är mycket mer än den från forna fattiggårdar bekanta kritstrecken, är ren ironi. Så sunda, så ändamålsenliga och så vackra hem som möjligt är en av våra önskingar.

En annan, som många kvinnor av en bitter erfarenhet lärt att sätta framför allt annat, är en effektiv nykterhetslagstiftning. Och fastän vi väl här ha att vänta en folkomröstning, kommer avgörandet i sista hand att vila hos riksdagen, och valen alltså att få sin betydelse från denna synpunkt.

Ett viktigt avgörande, som hos oss liksom överallt i världen snart måste tagas, är frågan om rustningarna. Som de goda internationalister och fredsvänner kvinnorna ständigt visat sig vara, kunna de inte, och i all synnerhet inte de socialdemokratiska kvinnorna, undandra sig att fylla sin medborgarplikt härvidlag och med hela sitt inflytande stödja en fredlig utveckling. Tiden för böner och petitioner är förbi, men därmed vilar också ansvaret för vad som sker i vårt politiska liv på ett helt annat sätt än förut på kvinnorna.

(Forts. fr. sid. 5.)

hang påpeka, att det finnes ett icke så litet antal människor, som hava en viss religion, men densamma är varken kyrkans eller fritänkareförsamlingarnas, ja, icke ens helt kristen. Dessa kunna lika litet som de religionslösa underkasta sig en enligt deras uppfattning oriktig undervisning i ett för dem själva heligt ämne och meddelad av personer, som de icke kunna tillmäta varken nödig personlig erfarenhet eller tillräckligt utvecklade uppfattning för att vara kompetenta att undervisa i religion.

Och till sist, för barnen själva och deras karaktärsdanning är säkraste vägen icke att visa dem schablonvägar, utan att lära dem förstå att människorna måste tänka själva. Vidare att icke locka dem till direkt eller indirekt lögn genom att bibehålla examenstvång i en viss religion och trosbekännelse. Det är för barnens skull och för framtidens vi behöva religionsfrihet.

Huru är det med vår riksdag och religionsfriheten? Kunna vi vänta oss en ny ärofullare ära för den? Man har på sistone börjat orda mycket om fördjupning och andlighet. Kan fördjupning och andlighet tänkas utan sanning och frihet?

Vi måste få in i riksdagen även människor, som vilja slå ett verkligt slag i rättens och sanningens namn för religionsfrihet.

Anna Lindhagen.

Agitation.

(Från tyskan.)

Under sekler satt vårt släkte
som ett lass i lögnens dy.
Mörker hela himlen täckte
och på land, i stad och by
täljdes ständigt samma saga
som en tråd, som spinnes ut:
Låt oss lida och fördraga,
himlen blir vår lön till slut.

Och man lyddes till de orden,
ty de gävo tröst och hopp
om att, när en gång på jorden
slutat var ens levnadslopp,
allt till rätta skulle ställas
av den makt, som allting vet,
lönas, sonas, vedergällas
genom kval och salighet.

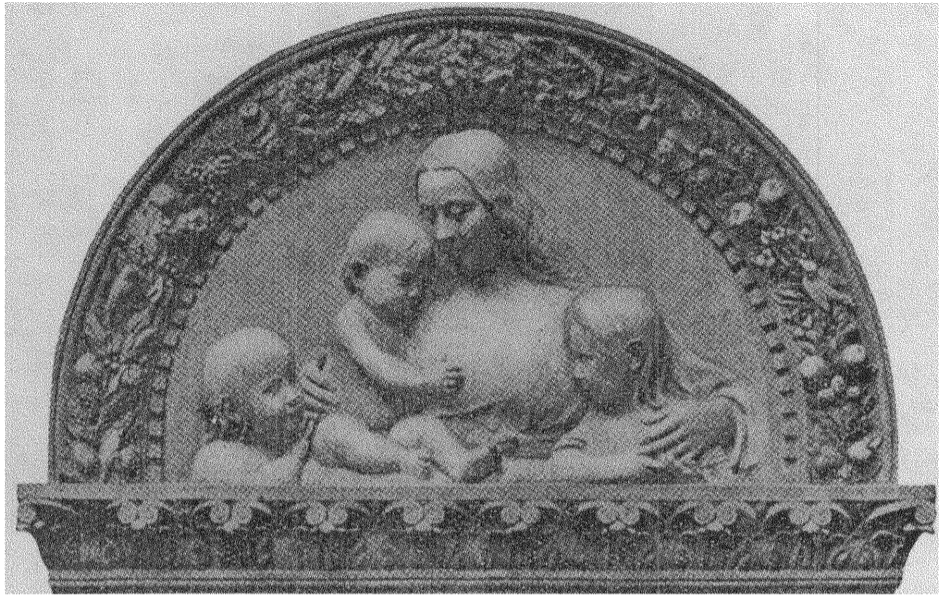
Så i trädömd livet ödades
tills man under oket dog.
Varje fattigbarn, som föddes
makten hårt i fjättrar slog,
och de rika av sin lycka
njöto, levde lugnt och kallt,
ty de skapats att förtrycka
dessa trälars — det var allt.

Då kom tvivlet, upprorsanden
in i tusen trälars barm
och en storm for fram kring landen
fylld av heligt hat och harm
och man gick till kamp mot prästen,
som förnekat rättens krav.
Kyrkor blevo lögnens nästen
och man kände sig som — slav.

Frihet, rätt och mänskovärde
krävde man för trälars ätt.
Ej man mindre, mer begärde
än sin fulla, hela rätt
i det liv vi här i världen
leva några korta år
tills den sista, långa färden,
skymd av mörker, förestår.

Rätt och lycka här i livet
är vår stolta strids symbol.
Allt vi fordra blir oss givet
när vi hinna detta mål.
Vilka hjärtan äro kalla,
vem går ej i stridens led,
när vi kräva: Rätt åt alla,
frihet, broderskap och fred?

Gustav Åström.

Mödrars och barns rätt.

Några synpunkter i änke- och barnpensioneringsfrågan

av Anna Sterky.

Vid de stundande riksdagsvalen komma kvinnorna att för första gången som männens politiska jämlingar få tillfälle att använda sin rösträtt. Det skall då visa sig om de förhoppningar, som under rösträttskampens dagar knutits till kvinnornas politiska frigörelse, komma att infrias i så måtto, att kvinnorna visa sig förstå sina egna intressen och känna sitt ansvar inför sin egen klass.

Vad som dock i synnerhet bör påkalla kvinnornas varmaste intresse är sådana reformer, som avse statens skydd för kvinnor och barn, och då särskilt för fattiga änkor med oförsörjda barn.

Den lagstiftning, som redan finnes angående skydd och hjälp för utom äktenskapet födda barn och deras mödrar, har redan i sin nuvarande form varit av stort värde på sitt område, men mycket återstår ännu härvidlag. Men dylika reformer kosta pengar. Våra motståndare, högern och med dem liktänkande, anse emellertid att landets tillgångar hellre böra användas för militära eller andra för deras intressen nyttiga ändamål än till skydd för övergivna kvinnor och barn.

Det finns dock en kategori bland arbetareklassens kvinnor, vars livsöde ofta är det sorgligaste, som tänkas kan, och det är de fattiga ankornas med oförsörjda barn.

Vem av oss kvinnor känner icke deras svårigheter. Vi ha dem omkring oss bland grannar, släktingar och vänner. Många av oss ha själva växt upp i ett dylikt hem. Kan det överhuvud tänkas något bekymmersammare än en moders i en sådan situation. Nu kan ju sägas, att över liv och död råar ingen, det öde att bli ensam med en skara barn drabbar kvinnor ur alla samhällsklasser och icke bara de fattiga. Sant nog, men det är dock stor skillnad sätillvida, att arbetarna under sin verksamhet i långt högre grad riskera sina liv än män ur andra samhällsklasser. Olycksfall under arbetet, vistelsen ute i ur och skur, hälsofarliga arbetslokaler, usla bostäder, tuberkulosen m. m., alla dessa orsaker bidra till att förkorta arbetarnas liv, till förfång för hem och barn. Och sedan, ja, sedan har änkan inget annat att göra än taga itu med familjeförsörjningen, skaffa sig arbete, antingen uselt betalt hemarbete, söka sig in vid en fabrik, eller annat. Och hemmet och barnen? Ja, dygnet har visserligen 24 timmar, men att efter arbetstidens slut se efter barnen och utföra hemmets alla andra sysslor, ja, huru många orka med det i längden?

En kvinna, hon må ha aldrig så god vilja, aldrig så stor arbetsförmåga, den räcker naturligtvis ändå icke till för att fylla en uppgift för två, att vara både familjeförsörjare, husmor och samtidigt fylla den uppgiften, som skulle vara hennes viktigaste, nämligen att uppfostra barnen. Att det ändå går till en tid beror på kvinnornas enorma förmåga att anpassa sig efter förhållandena, att kunna uppoffra sig själva för barnen. Dock, den uppfostran, som under dylika omständigheter åstadkommes, består i allmänhet i att dessa så snart ske kan få rycka in på arbetsmarknaden för att förtjäna en slant till hemmet. Det finns ju visserligen fattigvården att tillgå, men den utvägen tillgriper ingen gärna utan i högsta nöd.

Nu är det ju icke alla änkor, som vid mannens frånfalle befinna sig i ekonomiska trångmål. Ankorna efter män anställda i statens och delvis kommunala verk äro försäkrade genom pension, som bekostas dels av staten och dels

av försäkringsavgifter, som erläggas under anställningstiden. Det finns ju inom arbetareklassen män, som varit nog förtänksamma att genom en livförsäkring bringa sin hustru åtminstone en liten tillfällig hjälp vid dödsfallsinträffande. Men den räcker i allmänhet inte långt och snart står nöden för dörren.

Här är det som det statliga ingripandet måste ske genom att pension tilldelas änkan och hennes barn.

En effektiv änke- och barnpensionering måste bli en av de första frågor, som särskilt de socialdemokratiska kvinnliga representanterna måste arbeta för i riksdagen.

Från socialdemokratiskt håll har redan genom riksdagsman A. Olsson i Morastrand väckts motion om statspension för medellösa änkor med barn. Denna motion ligger f. n. under utredning.

I Danmark har man, tack vare arbetarepartiets stora inflytande, redan sedan 1913 genomfört en lag, som stadgar pension för alla änkor, vars ekonomiska ställning understiger ett visst belopp, en bestämd summa pr år och barn. Dessa belopps storlek ökades 1918 genom ett tillägg i lagen, och sedan har ytterligare förslag från arbetarnas representanter i riksdagen framkommit för att ännu ytterligare hjälpa änkorna och deras barn. Det är klart, att denna statens pension till änkorna endast är hjälp till självhjälp. De medellösa änkorna få framdeles genom eget arbete söka hålla hemmet samman, men de ha genom statens ingripande kommit i en helt annan social ställning. Änkan behöver icke mera i all ödmjukhet bedja fattigvården om hjälp, utan hon har som fri medborgarinna erkänd rätt till statens ekonomiska hjälp, och detta giver henne naturligtvis ett stort moraliskt stöd. Staten erkänner i henne en för samhället värdefull medborgare, vars uppgift att vårda och fostra det kommande släktet är så betydelsefullt, att hon är värd allt det stöd staten förmår att åstadkomma. Det inverkar naturligtvis även välgörande på barnen, när dessa under uppväxtåren få intrycket av att modern uppskattas som en medborgare inom samhället, den staten skyddar som den där har en ansvarsfull uppgift att fylla.

Nu är spörsmålet det, hur pass stor kraft arbetarepartiet skall få här i riksdagen, om det skall få in så många representanter, att de kunna bringa denna för arbetareklassens kvinnor så ytterst viktiga reform till en lycklig lösning. I motiveringen till motionen heter det att: ingen kortsynt sparsamhet får hindra strävandena till en lösning av denna uppgift. De offer, som bringas för ett socialt nydaningsarbete av denna art, äro besparingar för framtiden. Och vidare: Änkornas behjärtansvärda ställning behöver icke närmare skildras. På egna axlar måste de ofta bära hela bördan av barnens och familjens försörjning, så mycket tyngre som de nästan undantagslöst äro hänvisade till det sämst betalda arbetet. Om de trots den mest hjältemodiga kamp digna under denna börda, är deras hårda lott att hänvisas till ett med njugg hand utdelat förödmjukande fattigunderstöd. De ryckas från sin egentliga uppgift, från hemmets vård och barnens uppfostran, och kastas helt ut i förvärvsarbetet. På det nödtvungna försummandet av hemmet följer ej sällan dess fullständiga upplösning, och de barn som sålunda berövats hemmets hård och moders vård, hamna alltför ofta i våra tvångsuppfostringsanstalter eller på våra fängelser.

Här är således en fråga av så behjärtansvärd innebörd för arbetareklassens kvinnor, och som intet annat parti vill på ett effektivt sätt lösa densamma än arbetarepartiet, så torde väl ingen kännande och klassmedveten kvinna tveka i valet var hon skall lägga sin röst. Vi måste även komma ihåg, att det icke är nog med att få en reform genomförd, den måste även genomföras så, att den fyller ändamålet — och endast genom en stark socialdemokratisk fraktion i riksdagen kommer denna fråga att lösas med verkligt ekonomiskt värde för dem den kommer att gälla.

Kvinnor ur arbetareklassens leder, fram för en effektiv änke- och barnpensionering!

Slut er till socialdemokratin!

Rösta med arbetarepartiet!

Några ord för dagen!

Valen stå för dörren och huru skola de sluta? Det är den stående frågan, var man kommer. De indifferenterna känna sig som i ett kaos och låta frågorna hagla över en, då man ger sig till tals med dem.

Ett är dock ganska visst. Den nöd, som uppstått genom arbetslösheten, har ruskat upp många slöa kvinnor och män på olika arbetsområden och inte minst inom lantbruksbefolkningen.

Deras förnuft börjar återvända inför den nakna verkligheten, som visar sig så bister, och mången undrar nog över sitt medlemskap i bondeförbundet. Det var ju förvånansvärt, vad deras paroller vid förra höstens val vunno gehör och anslutningen till dem blev stor. Vad som mest förvånar är dock att torpare med endast 2 kor och som få köpa bröd och potatis 8 månader av året övergingo till bondeförbundet. Vad säga nu dessa om storböndernas genomtrufande av spannmålstullarna? Det ha de glädje och nytta av och förtjänst på, då de skola köpa sitt mjöl.

Arbetslöshetens offer träffar man på överallt. Långt bort i bygderna träffar man på skickliga arbetare, som måste tigga sig till bröd. Deras ställning är där ofta ännu mer förtvivlad än i storstaden, ty kommunerna bry sig inte om att lämna arbetslöshetsunderstöd eller ordna med nödhjälsarbeten.

Småfolket i sådana församlingar äro också ohjälpligt slöa i att besöka kommunalstämmorna. Hur annorlunda hade det ej kunnat vara, om intressena bevakats inom en sådan socken, där en fabrik existerat, men måst till följd av arbetsbrist slås igen. Så mycket hade de väl ändock kunnat fått i understöd, att ej mannen måst gå ut och ligga en brödkaka till hustru och barn, som man nu kan få bevittna.

Denna fråga är det dock som vi kvinnor måste vara vakna för, så att den blir ordnad. Vi måste ha en arbetslöshetsförsäkring.

Valen stå för dörren. Alla kvinnor, som vilja värna sina hem från arbetslöshetens hemska spöke och vilja rädda sina män från det mest förödmjukande av allt, att be sina medmänniskor om bröd, glöm inte att på valdagen ge er röst till det parti, som alltid strävat efter att skapa något skydd för arbetarna vid oförvållad arbetslöshet. Ar-

(Forts. fr. sid. 10.)

än förverkligad kristendom, inte dogm- eller skenkristendom, utan en levande-gjord broderskärlek, kommer till vår hjälp så vi i enlighet därmed kunna ordna upp våra yttre fysiska levnadsförhållanden och i enlighet med kristendomens broderskapsprinciper, så vi slippa förbli skrymtare för alla tider. Och för många är socialismen nog även religion. Ja, förvisso äro dessa, som förverkliga religionens anda tusen gånger mer religiösa än de, som bara kalla sig kristna.

Singer *Singer*
SYMASKINER

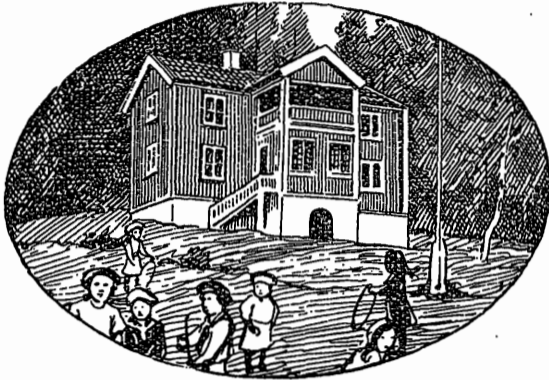
NÄR NI VÄLJER — VÄLJ DEN BÄSTA

2 kr. kan göra Eder till lycklig vinnare och med . . . . . **2 kr.** gynnar Ni fattiga barns vistelse på landet. För. **2 kr.** sök med . . . . . **2 kr.**

Köp lotter till förestående dragning i

Småbarnskolonilotteriet,

som anordnas till förmån för

Barnkolonien på Ramsö och

Barnkolonien Karlsro på Blidö,

enligt överståthållareämbetets resolution.

Lottpris Kr. 2: —, (stämpelfri).

På Eder beror det när dragningen blir

ty densamma påskyndas om Ni rekvirerar lotter till försäljning mot provision. Ni erhåller då 10 lotter för 18 kr. och lista gratis samt portofritt. Obs.! Priset. Rekommendera lotteriet och obs. dess utmärkta vinster. Se utdrag av vinstplanen här nedan och på lottsedelns baksida. Då en till nio lotter exped. uttages samtidigt pr postförskott avgift för lista och porto.

Utdrag ur vinstplanen för

Småbarnskolonilotteriet.

1. Vinterbonad villa i två våningar, med tre rum, kök, tambur och hall samt möbler..... kr. 12,000
  2. Automobil..... » 8,000
  3. Motorcykel med sidovagn..... » 4,000
  4. Motorbåt..... » 3,700
  5. Piano..... » 2,900
  6. Oljemålning..... » 1,600
  7. Motorcykel..... » 950
  8. Skrivbord, skrivstol, bokhylla..... » 600
- Övriga vinster i prislägen från 500 kr. ned till 8 kr.

Alla av prima beskaffenhet.

Dragning förestår.

TÄNK PÅ

att Ni vid köp av lotter medverkar till beredande av landsvistelse för
- - små barn från fattiga hem. - -
Kollektörer antagas.

Småbarnskolonilotteriets Exp,
Bryggaregatan 14. STOCKHOLM C.
Telefon 124 26.

Urklipp denna kupong och insänd samma i kuvert frankerat med 5 öres porto för öppet eller 20 öre slutet brev.

Rekvireras ..... st. lottsedlar till **Småbarnskolonilotteriets** dragning å kr. 2: — (stämpelfri) och bör likvid uttagas även till porto och lista. (Tio lotter för 18 kr. och lista gratis.)

Namn: .....

Gata eller by: .....

Postanstalt: .....

betarepartiets representanter ha många förslag till tryggare ekonomiska förhållanden vid arbetslöshet och ge vi alla vår röst till det partiet, så att det blir mäktigt att fullfölja alla sina påbörjade reformer, är jag övertygad om, att något år liknande 1921 skola vi inte behöva uppleva.
A. J. V—bg.

(Forts. fr. sid. 11.)

höva överlämna sig i en persons händer, om denna person är osympatisk, helst då man ju kanske ej förut gjort denna persons bekantskap, utan ser henne för första gången. Den som skriver detta har just en sådan erfarenhet av en stadsbarnmorska. Dessutom var hon rent förargad på de hygieniska åtgärder som vidtagits och menade att sådant var bara pjösk. För all del, den tid är ju inte så långt ivälgens, då på en hel del platser förlossnin-

gen sköttes av någon gammal erfaren gumma, som endast hade sitt goda sunda bondförstånd som enda utbildning, men som inte hade ringaste begrepp om vare sig hygien eller barnavård.

Emellertid kunde icke riksdagen bifalla k. m:ts proposition om tvåårig utbildning utan biföll förslaget om 1 ½ års kurs.

Reflexionerna göra sig själva. Hade alla kvinnor i samhället varit hänvisade till den utexaminerade barnmorskan som enda hjälp, hade utbildningen nog blivit grundligare, men nu är det oftast endast de fattigaste som behöva anlita hennes hjälp och därför så var det inte så noga med utbildningstiden. Mera vore att skriva härom, men utrymmet i Morgonbris tillåter inte utan hänvisas läsarna till det särtryck i frågan som Soc.-dem. kvinnoförbundet utger.

Vi vilja nu blott till sist giva en mening till kvinnorna att rösta med arbetarepartiet, ty endast dess män och kvinnor känna fullt till denna frågas stora vikt.

(Forts. fr. sid. 8.)

Vilja arbetarkvinnorna värna detta system eller stödja strävandena att finna en väg till en bättre produktionsordning?

Att finna en väg ur kapitalismens ojämna fördelningssystem och otillräckligt effektiva produktionsordning det är socialiseringsarbetets syfte.

Uppgiften är svår. Villovägar finnas, som kunna leda till ett kaos värre än det nuvarande tillståndet. För ögonen ligger det ryska folkets öde. Men uppgiften är ofrånkomlig, om de många hemmen skola kunna byggas på en tryggare ekonomisk grund.

Nu ställes frågan till medborgarna, kvinnor som män: vilja ni förhindra eller understödja strävandet att nå fram till en bättre samhällsordning?

Stockholm 1921. A.-B. Arbetarnes Tryckeri.